

кавал'ства і кафлі.

"Звышзадачай" дэяльнасці краязнаучых аб'яднанняў і суполак з'яўляецца адкрыццё грамадскага музея, профіль якіх у Беларусі самы разнастайны. У апошнія гады павялічваецца колькасць музеяў, звязаных з адрэджэннем народных раместваў і промыслаў, свят і абрадаў. На наш погляд, паспела неабходнасць адкрыцця музея ў Мінскім Інстытуце культуры, які ў перыяд беларусізацыі і культурнага адрэджэння адыграе вялікую ролю ў падрыхтоўцы кваліфікаваных спецыялістаў у галіне культуры.

ПРАБЛЕМЫ РАЗВІЦЦЯ БЕЛАРУСКАГА АКВАРЭЛЬНАГА МАСТАЦТВА

У.Рынкoвіч

У марфалогіі выяўленчага мастацтва акварэль займае месца водападзеда паміж графікай і жывапісам. Гэта — самастойны від мастацтва (у яго паўаодзеным, а не навуковым азначэнні), у якім разам з агульнымі правяць свае асабістыя законы мастацкай вобразнасці. Спецыфіка выразных сродкаў акварэлі надае ёй невытэрпную стваральную сілу і непаўторнасць фактуры мастацкага вобраза, дазваляе ёй выжываць і ўдасканальвацца ў бясплатным працэсе эвалюцыі мастацтва.

Акварэль мае глыбокія карані ў беларускім мастацтве, але як самастойны, арганізаваны рух акварэль існуе з сярэдзіны 1960-х гадоў. "Акварэльны сум", як ахрысцілі мастацтвазнаўцы масавае захапленне акварэллю, прыходзіцца на пачатак 70-х. У межах савецкага мастацтва яго прадвызначылі наяўнасць моцных акварэльных цэнтраў (Масква, былы Ленінград, сталіцы Прыбалтыкі) і невыкарытаны патэнцыял выразных сродкаў самаго матэрыяла. Вехамі ў развіцці мастацтва акварэлі былі цыклічныя, з перыядам у тры-чатыры гады, выстаўкі розных узроўняў. На працягу многіх гадоў ролю галоўнай рукавай сілы, якая стварала умовы росту майстэрства і дала аснову галоўным акварэльным вернісажам, выконвалі ўсесаюзныя творчыя групы мастакоў-акварэлістаў, як іх называлі тады, "творчыя акадэміі". З'ява гэтая вельмі неардынарная нават для сусветнай мастацкай практыкі.

За чвэрць стагоддзя было арганізавана трыццаць такіх груп, дзе актывны ўдзел прынялі і беларускія мастакі. Ідэалагічны ціск у сферы мастацтва скіраваў на пошук рамантыкі перамог і светлых стваральных ідэй на будаўнічыя пляшкі індустрыяльных гмакаў у групах і скрежат металічных канструкцый, у клубы лядвітага дэму. Але і тут мастакі знаходзілі незвычайнае, прывабнае, нават прыгожае. Распрацоўка індустрыяльнага і гарадскога пейзажа абагаціла беларускую акаварэль мноствам жывапісна-пластычных і фармальна-кампазіцыйных здабыткаў.

Год 1975 стаў адной з самых значных дат у развіцці беларускай акаварэлі. Гэтаму спрыялі даве падзеі: праца творчай групы мастакоў на Віцебшчыне, якая на працягу сарака дзён зрабіла беларускае Паазер'е ўсесаюзнай майстэрняй акаварэлістаў, і правядзенне ў Мінску на яго аснове IV ўсесаюзнай выстаўкі акаварэлі. Апошняя па сутнасці з'явілася актам прызнання высокага прафесійнага узроўня беларускіх акаварэлістаў. На вялікіх акаварэльных выстаўках выразна праявілася ўзаемазвязь, нават блізкасць стыляў мастакоў розных рэспублік, якая сведчыць аб еднасці мастацкіх шляхоў беларускіх акаварэлістаў і іх калегаў з Расіі, Украіны, Прыбалтыкі.

Значную ролю ў развіцці акаварэльнага мастацтва адыграла Віцебская школа акаварэлі. Творчасць І.Сталырова, Ф.Пумана, Г.Шугаева, В.Гальцевіча, У.Напрэтанкі, В.Лук'янава, В.Ляковіч, Л.Воранавай і іншых непарыўна звязана з вучобай, або працай у мастацкім падвучылішчы, а частай на мастацка-графічным факультэце Віцебскага педагагічнага Інстытута. Пры ўсёй разнастайнасці творчых манер віцебскіх мастакоў з пачатку часу выкрystalізаваліся і агульныя рысы. Гэта – графічная тэндэнцыя разумення акаварэлі, дзе тэхнічныя эфекты асацыіруюцца з натуральнымі якасці рэчаіснасці, праме, рэалістычнае адлюстраванне ў асноўным абмежаванае жанрамі пейзажа і напярморта.

У апошнія дзесяцігоддзе развіцце акаварэлі мела даволі складаны характар. Яшчэ па інерцыі арганізаваліся творчыя групы, праводзіліся акаварэльныя выстаўкі, але цікавасць да іх прыкметна падала, наступова знікнуў асцяг прафесійнага саперніцтва. Тым не менш арыгінальнасцю мастацкай мовы, цікавымі вобразнымі распрацоўкамі звярнулі на сябе увагу работы В.Паўлаўца, А.Мароз,

Л.Міньковіч, А.Карпіана, Г.Хінко-Лішчэвіч, І.Шкуртала, У.Шапо і інш. Склалася на першы погляд парадоксальная сітуацыя: з аднаго боку – наяўнасць моцнага творчага патэнцыяла акадэмістаў, а з другога – адсутнасць значных станючых зрукаў у дзейным развіцці гэтага віду мастацтва. Справа ў тым, што перабудова сацыяльнай сфэры жыцця велімі крута змяніла растаючаму мастацкім сіл. З выбуховай сілай выплывалася на гледзіца ўсё тое, што раней было нольга. Распаўсюдзілася і ўнесла немалую долю атруты ў арганізм мастацкага жыцця каварыя. Трыццінавая "выставачная работа" перарабілася ў "хатні" варыянт.

Дыялектыка жыцця (мастацкага таксама) сведчыць, што ў падмаем раней, ці пазней падыходзіць стабілізацыя, або спад. "Акварэльны бум" не мог працягнуцца безупинна. І ў тым, што ў 80-е гадзі настае стабілізацыя, а за ёй і паслабленне творчай актывнасці акадэмістаў, праглядзеюцца пэўныя эканамаметры. Не дзіўна, што рэспубліканская выстава 1990 года трапіла невазначанай для масавага глядача і аб'ектавай для прафесіянала. Прычыны таму належаць шуканне не толькі ў арганізацыйных праблемах выстаўкома, але перш-наперш у панятковасці разумення самой сутнасці акадэміі імаат каго з удзелам ілю. Нольга лічыць акадэмію кожную работу, зробленую акадэмічнымі фарбамі. Відань больш правільна было б разглядаць акадэмію, як твор мастацтва, або як вклячу, якую нольга стварыць інакш, як толькі выкарыстаўшы спецыфічныя якасці гэтага матэрыяла. Дзякуючы ім, отвароўца ісабліваў кампазіцыя і структура вобраза. Такі падыход дазваляе засярагчыся ад ілюстрацыйных падробак, канцэнтравань увагу на дыфірэнцыялі творцаў па глыбіні пластычна-вобразнай распрацоўкі ідэй, а не размяркоўвань работы па зместу, ці вонкавай эфектыўнасці.

Вярнуцца пэўным чынам праблема развіцця акадэміі (не толькі арганізацыйная, але і творчая) магло б аб'яднанне акадэмістаў ў самастойную стуктурную адзінку Саюза мастакоў Беларусі з мэтай актывізацыі і прапаганды мастацтва акадэміі. Асноўнымі накірункамі яе дзейнасці маглі б стаць: арганізацыя сістэматычнай выставачнай дзейнасці, актывная прапаганда творчасці акадэмістаў праз сродкі масавай інфармацыі, устаанавленне творчых кантактаў з акадэмістамі іншых краі, арганізацыя пленараў, семінараў, кан'ферэнцый па праблемах развіцця гэтага віду мастацтва.